

MUZIEK VOOR DE ENGELN

DOOR

MARIE SCHMITZ

ER liepen langs een modderige landweg twee mannen. De een, een grote forse kerel, droeg een harmonica aan een riem over zijn schouder, de ander, die kleiner was en ook jonger, hield een viool in een doek gewikkeld onder de arm. Een vuil mager hondje sjokte achter hen aan, met zijn snuffelend neusje langs de weg.

De vorige dag had het gesneeuwd, maar de sneeuw was gesmolten. Hun voeten waren nat in de kapotte schoenen en zij huiverden in hun haveloze kleren. Het hondje hield zijn kop zo laag langs de weg of hij te moe was om op te kijken.

Het begon al schemerig te worden, hoewel het pas halverwege de middag was. Maar het was ook al eind December en er hingen dikke grauwe wolken boven de winterse velden.

„Morgen Kerstmis,” zei de jongste van de twee.

„Mij best,” zei de ander onverschillig. „Wij zullen er niet veel van merken, maat.”

„Jammer genoeg,” zei de jongste met een zucht. „Daar kan ik best weer eens naar verlangen, Janus, naar zo'n ouwerwets Kerstfeest. Een boom met lichtjes en al die blinkende rommel en een hoop kinderen eromheen, die alle ouwe Kerstliedjes zingen die je kent.”

„Janus lachte zo hard, dat het hondje er verschrikt van opkeek.

„Je hebt een sentimentele bui, vrind! Heb je soms een glaasje te veel op vanmorgen, in dat cafetje waar we gespeeld hebben?”

„Ik denk, dat ik dat nog van vroeger heb,” zei de vioolspeler. „Vroeger, toen ik nog een kind was, toen vierden we wel Kerstmis, Vader en Moeder en wij allemaal, met een Kerstboom en muziek . . . Dat raak je nooit meer helemaal kwijt, zie je.”

Janus haalde zijn schouders op.

„Kerstmis,” zei hij, „dat is een feest voor de rijke Pieten: lekker eten en drinken en dure kleren aantrekken en feestvieren in mooie zalen met veel licht en muziek. Nee man, niks voor ons, Kerstmis!”

„Och, dat weet ik nog zo niet,” zei de vioolspeler zachtjes. „Kerstmis is toch ook nog wel wat anders dan feestvieren en lekker eten en drinken!”

„O jawel,” zei Janus spotachtig, „een beetje extra hard werken bijvoorbeeld. Dat is het voor ons, zie je. Als we wat geluk hebben tenminste en ergens spelen mogen in een goeie herberg, waar veel mensen komen. Want met Kerstmis, dan zijn de mensen in een plezierige bui; dan zijn ze goedgeefs, dan hebben ze nog wel eens een paar extra centjes over voor een armen muzikant.”

Hij sjoerde zijn harmonica wat vaster over zijn schouder en wees naar rechts, waar in de verte de torens van een stad tegen de lucht opstaken.

„Daar moeten we zijn, vrind. Een grote stad, drukte en vertier, daar

houden de mensen nog wel van wat vrolijkheid en een mopje muziek. Daar zal nog wel wat te verdienen zijn."

De jonge man antwoordde niet meer en zwijgend liepen zij verder samen met hun moeie voeten langs de modderweg.

Maar een eind verder splitste de weg zich. Een gedeelte ging naar rechts, naar de stad in de verte, waarheen Janus had gewezen; een ander gedeelte liep naar links. Dat ging naar een klein dorp, dat bij een rivier lag, een arm dorp van misschien 'n honderd huizen. Daar woonden niets dan schippers en vissers, polderjongens en boerenarbeiders. Janus wou meteen de rechtse weg inslaan en hij stapte al een beetje aan, want hij verlangde ernaar in de stad te zijn waar het licht en gezellig was. Maar zijn metgezel bleef opeens stil staan en keek van links naar rechts of hij het met zichzelf niet eens was.

„Nou vrind, waar blijf je?" vroeg de ander ongeduldig.

„Ik denk dat ik toch maar dáárheen ga," zei de vioolspeler en wees naar links.

„Daarheen?" vroeg Janus doodverbaasd. „Wat moet je dáár doen? In dat kale dorp? Niks als arme drommels, hoor! Geen cent te verdienen!"

„Daarom juist," zei de vioolspeler een beetje verlegen, „omdat het arme drommels zijn en omdat het morgen Kerstmis is. Dan speel ik maar voor niks. Met Kerstmis geven de mensen mekaar immers geschenken? Nou, ik wil ook wel eens wat weggeven, al is het maar een beetje muziek."

De harmonicaspeler keek met zulke verbaasde ogen of hij dacht, dat zijn maat nu toch vast helemaal mal geworden was.

„Ieder z'n smaak hoor!" lachte hij en hij sloeg rechtsaf. „Nou, goeie zaken vrind! — En de hond?" riep hij dan nog. „Wat moet daarmee?"

„Die moet zelf maar kiezen!" lachte de vioolspeler en hij sloeg de linkse weg in.

Even stond het hondje stil en keek verwonderd van links naar rechts en van rechts naar links, of hij niet begreep wat zijn bazen eigenlijk wilden. Maar toen nam hij opeens een besluit en zonder ook maar een keer om te kijken draafde hij de linkse weg op, den vioolspeler achterna. Die lachte eens en zei: „Ik geloof dat jij slecht gekozen hebt, ouwe jongen. Bij den anderen baas had je het vast beter gehad, daar zou nog wel een stukje worst zijn afgevallen." Maar het hondje kwispelde alleen maar, of het wou zeggen: — worst of geen worst, baas, ik blijf bij jou.

Langzaam liep de speelman verder en zijn gedachten gingen naar vroeger. Hij dacht er aan hoe hij met de broertjes en zusjes Kerstfeest had gevierd en gelukkig was geweest om de boom met lichtjes, om al het moois en prettigs, omdat Vader en Moeder van hem hielden en omdat het zo heerlijk was thuis. En hij dacht aan alles wat daarna gekomen was. Heel veel moois was dat niet geweest, want hij had niet altijd zijn best willen doen, hij had vaak slecht opgepast, anders zou hij nu ook niet langs de wegen hoeven te zwerven van stad tot stad met zijn viool. En Vader en Moeder leefden niet meer, het ouderlijk huis was weg. Waar moet een zwerver dan naar toe? Hij keek om zich heen in de doodse winterse wereld en hij voelde zich erg eenzaam.

Het was al donker toen hij het dorpje bij de rivier bereikte. Zo stil en donker lagen daar de huisjes of iedereen sliep. Maar in de herberg zou vanavond nog wel wat volk wezen, die mannen, die een weeklang hard

gewerkt hebben en dan 's avonds in de herberg nog wat vrolijkheid komen zoeken.

Hij duwde er de deur open en ging naar binnen. Er zaten nu alleen nog maar een paar mannen bij de kachel, een schipper met zijn knecht, en bij het buffet met al zijn blinkende glazen en flessen stond de herbergierster.

zijn gedachten gingen naar vroeger

Zij was al niet zo jong meer, haar haar was grijs en aan haar gezicht kon je verdriet en zorg zien.

De speelman legde zijn viool neer en vroeg om een kop koffie. Het hondje was dadelijk achter de warme kachel gekropen. De mannen hielden op met praten en de vrouw zei :

„Zo muzikant, je wou zeker vanavond hier spelen ?”

„Ja,” zei hij, „als 't kan tenminste . . .”

„Als je maar weet dat er niet veel te halen is hier!” zei de schipper.

„Ik kom ook niet om te halen,” antwoordde de speelman, „ik kom nou 's om wat te brengen.”

„Nee maar, jij bent een rare!” lachte de schipper. „Heb jij soms centen te veel?”

„Dat nou niet. Maar daarom wil ik toch wel eens wat weggeven . . . als het Kerstmis is. Al is het maar een beetje muziek.”

„Nou, dat kan een feest worden! Geloof maar dat ze komen zullen!” De mannen waren weggegaan; de speelman was nog maar alleen met de herbergierster. Het was nu een stil uur voordat de avonddrukte zou beginnen.

Peinzend zat hij bij de kachel. Hij was moe van het lange lopen. Het hondje, dat wat te eten had gehad, sliep alsof het voorgoed thuis was.

Thuis! . . . De man zei het woord bij zichzelf en zijn hart was vol verlangen. Maar voor ons is er geen thuis, dacht hij. Waar ga je nou morgen weer heen, zwerver en overmorgen en alle dagen? Dan sjouw je weer langs de wegen en je mag blij zijn als je ergens je hoofd mag neerleggen en een hap eten hebt om te delen met je hond. Ik had maar met Janus mee moeten gaan, Janus is slim en brutaal, die haalt overal wel wat op. En met je tweeën is het ook makkelijker dan zo alleen. Hij schrok van zijn eigen gedachten. Had hij nu al spijt? Nee toch!

„Ben je maar zo alleen, vrouw?” vroeg hij dan aan de herbergierster, die glazen spoelde aan het buffet.

„Ja,” zei ze, „want mijn man is dood en mijn zoon is verleden jaar getrouwd en weggetrokken naar een ver land.”

Geen wonder, dat haar ogen bedroefd staan, dacht hij.

Maar de stilte in de herberg duurde niet lang meer. Al gauw kwamen ze opzetten, de boeren en de schippers in hun Zondagse plunje, het kruide-niertje van om de hoek en de smid, die zijn zwarte gezicht had schoongewassen. Er kwamen allerlei mensen die anders nooit een voet in de herberg zetten, want het nieuwtje dat er muziek zou zijn en dat de muzikant een rare was, die niet eens centen wou hebben, was als een lopend vuurtje rond gegaan. De herbergierster kwam handen tekort om te bedienen en de speelman legde zijn viool tegen zijn schouder en speelde.

Hij begon met vrolijke eenvoudige deuntjes, die iedereen kende en die ze allemaal konden meezingen. Hij zag hoe hun norske of stugge of bekommerde gezichten rustiger en blijer werden. En almaar werd het voller in de gelagkamer, telkens sloop er weer eentje binnen, zelfs vrouwen, sommigen met een kind, dat zij niet hadden durven thuis laten.

Toen speelde hij geen liedjes meer, hij speelde maar wat hem inviel, wat zijn hart hem ingaf. Soms was het blij en licht, soms klonk het droevig of plechtig, of indrukwekkend, maar altijd was het heerlijk om te horen. En hij zag hoe de mensen glimlachten, alsof zij dachten aan heerlijke dingen van vroeger, zodat zij hun zorgen van vandaag vergaten, of aan geluk dat nog komen kon, zodat zij weer hoop kregen voor de toekomst.

— Nu is het bijna Kerstmis, dacht de speelman toen het al later en later werd. Maar niemand dacht aan de tijd.

Toen speelde hij Kerstliederen, al de blijde en mooie en plechtige Kerstliederen, die hij kende en die hijzelf vroeger gezongen had toen

hij nog een kind was. En terwijl hij luisterde naar de stemmen die meezongen met zijn viool, dacht hij: — Wat kan het me schelen dat ik niemandal verdien vanavond! Zo rijk als nu heb ik me nog nooit gevoeld!

En toen was het uit. De speelman liet de viool zakken en de mensen stonden op. Niemand zei een luidruchtig woord; stil trokken zij naar buiten de Kerstnacht in.

„Gelukkig Kerstfeest, Moeder,” zei hij tegen de vrouw en veegde zijn voorhoofd af dat gloeide.

„Een gelukkig Kerstfeest, jongen, dat heb ik al,” zei de vrouw. „Door jouw muziek. Muziek voor de engelen,” zei ze er zachtjes achter.

„En mag ik nu vannacht hier bij de kachel blijven slapen?” vroeg de speelman. „Het is te laat om verder te trekken en ik ben moe.” „Ik heb voor vannacht nog wel een bed voor je,” zei de vrouw. „En ook voor morgennacht. En voor altijd, als je wil . . .”

Verrast keek hij haar aan.

„Bedoel je dat ik hier zou kunnen blijven Moeder?” vroeg hij. „Kan je me dan gebruiken? Heb je werk voor me?”

„Werk genoeg. En een thuis als je wil.”

„Een thuis!” zei de man en hij zuchtte van geluk. „Een thuis voor mij en mijn hond. Wie had dat kunnen denken?”

De vrouw knikte hem toe en haar gezicht was vol vriendelijkheid en goedheid.

„De dingen lopen altijd anders dan je denkt,” zei ze. „Nu zie je maar weer: je wou geen geld hebben voor je muziek omdat het Kerstmis was, en Onze lieve Heer betaalt je toch.”

KERSTFEEST

De kerstboom staat weer opgericht
Met hoge rechte stam.
En aan elk kaarsje brandt nu weer
De stille gele vlam.
Met zilv'ren slingers hebben wij
De kerstboom opgesierd
Ter eer van Jezus, die vandaag
Met ons zijn jaardag viert.

(Wijze: Voor onze kleintjes No. 97)